

Historia

Pierwsza wzmianka historyczna o Kozłowie i parafii leżących na obszarze Ziemi Miechowskiej pojawiła się za panowania Bolesława V Wstydliwego (1233 -1279) Księcia Sandomiersko - Krakowskiego. Nadaje on przywilej dla Klasztoru Panien Franciszkańskich Klarysek w Zawichoście w r. 1257, mocą którego klasztor ten pobierał z Kozłowa roczną dziesięcinę wartości 6 grzywien srebra.

Za panowania tego księcia w roku 1241 następuje wielki najazd Tatarów na te ziemie, który niszczył i palił miasta i wsie. Kozłów również nie uchronił się przed Tatarami. Istniejący drewniany kościół książęcy po zrabowaniu został spalony, a ludność Kozłowa znalazła schronienie w niedostępnych dla wroga kniejach.

W 1288 za panowania księcia Leszka Czarnego przystąpiono do odbudowy spalonego kościoła. Powstał nowy kościół już nie książęcy ale parafialny pod wezwaniem Wszystkich Świętych. Kościół ten przetrwał ok. 150 lat i był świadkiem wielu tragicznych wydarzeń w czasie walk dzielnicowych książąt o władzę nad krajem i jego zjednoczenie.

Właścicielami Kozłowa przez dłuższy czas był ród Comesów kasztelanów kozłowskich herbu LIS. Ród ten spowodował rozwój tego regionu przez wykarczowanie okolicznych lasów, planowe osadnictwo i powiększanie obszaru uprawnej ziemi. Na to wskazują nazwy okolicznych wsi: Karczowice, Przysieka, Wola itd.

Fot 1. Kościół Parafialny w Kozłowie

Fundatorzy kościoła parafialnego byli z potężnego rodu średniowiecznego Lisów, który w XII, XIII i XIV w. sprawował główne urzędy na dworach panujących książąt dzielnicowych i królów polskich.

Władysław Łokietek za sprawą Mikołaja Lisa, wojewody krakowskiego i Pakosława Lisa z Mstyczowa - kasztelana sandomierskiego zjednoczył Królestwo i koronował się na króla. Nadał temu rodowi główne urzędy w dzielnicy krakowskiej i łęczycko - sieradzkiej.

Za pierwszego poświadczonego źródłowo właściciela Kozłowa należy uznać Piotra z Kozłowa, syna kasztelana wiślickiego Andrzeja, a wnuka kasztelana sandomierskiego i później krakowskiego Pakosława z Mstyczowa. Jego synami byli Mściwey z Kozłowa i Piotr z Marcinowie. Mściwey z Kozłowa przejął po ojcu Kozłów wraz z przyległymi dobrami.

Ojcu Piotrowi i synowi Mściwojowi przypisuje się budowę założenia obronnego - bezpiecznej siedziby dla zwartego majątku - jako ufortyfikowanej rezydencji dziedziców rozległego klucza własności ziemskich, którego centrum znajdowało się w Kozłowie. Relikty tego założenia obronnego znajdują się (słabo zarysowane) na podmokłych łąkach na wschód od Kozłowa. Pierwszy raz istnienie rezydencji w Kozłowie poświadczają dokumenty z 1381 roku w postaci zapisu „curia”, a następnie w księgach ziemskich krakowskich w dokumencie z roku 1394 występuje kapelan „de curia” czyli kapelan kaplicy dworskiej w Kozłowie. Lokalizacja tej rezydencji w sytuacji istnienia wokół Kozłowa płaskiego terenu zdecydowana została wśród podmokłych łąk. Przypuszczeniu temu zdają się zaświadczyć nieznaczące nasypy ziemne i centralny nasyp o kształcie elipsy o wymiarach ok. 55 x 35 m i przylegający doń od południa „aneks” również o podstawie owalnej o wymiarach ok. 23 x 18 m. Oba te człony założenia dzieliła fosa o szerokości 14 - 16 m.

Brak jest dokładniejszych danych na temat użytkowania tej rezydencji. Prawdopodobnie upadek jej nastąpił gwałtownie w wyniku pożaru zabudowań, który miał miejsce przed końcem XV wieku. Nie ma również dowodów świadczących o podejmowaniu prób odbudowania rezydencji. W roku 1407 Mściwoj wycofał się z życia publicznego i zrzekł się na rzecz syna Mikołaja majątków ziemskich. Zmarł po 1411 roku - został pochowany wraz z żoną Świętochną w klasztorze O.O. Cystersów w Jędrzejowie.

Mikołaj piszący się z Kozłowa zaliczany jest do wąskiego grona najświetlejszych ludzi polskiego średniowiecza - w latach 1410 - 1411 osiągnął godność rektora Uniwersytetu Krakowskiego, a w latach 1414 - 1420 sprawował funkcję wicekanclerza tegoż Uniwersytetu.

Mściwoj po swojej śmierci pozostawił licznych spadkobierców. Pierwszy z nich Jarosław i drugi Jan oraz Katarzyna otrzymali całą posiadłość Kozłowa. W 1444 r. Jarosław herbu Lis przystąpił do budowy nowego kościoła z drewna modrzewiowego pod wezwaniem Wszystkich Świętych. Po Jarosławie właścicielem Kozłowa jest jego syn Comes Jakub.

Linia rodu Lisów Kozłowskich wykazuje tendencje zamierania. Na tych ostatnich właścicielach urywa się kronika średniowieczna kasztelanów z Kozłowa.

W XV w. Kozłów jednak nadal istnieje jako ważna osada handlowa, rozwija się jako parafia mająca opiekuna i protektora. Powstaje tutaj szkoła przy Kościele, ochronka dla starców, szpital, wikariat i plebania. Fundator parafii Mszczuj zapewnia środki na ich utrzymanie.

Obszar parafii Kozłów wg aktu fundacyjnego z 1381 r. Lisa Mściwoja obejmował następujące wsie: Kozłów, Rogów, Stanowiska (Bogdanów). Przybysławice, Łazików, Bryzdyn, Konaszówka, Głowiany (Głogowiany), Wierzbica, Zamek - Kozłów, Czarna Rogoża i Wola - razem 13 wsi. Natomiast hrabstwo Kozłów było trzykrotnie większe (od Czepiec do Trzonowa i od Pękosławia do Mianocic i Częstochowie nad Nidą).

W XVI - XVII wieku Kozłów zaliczał się do największych osad w tej okolicy. Było wówczas w Kozłowie 12 - 12.5 łana kmiecego. 7 zagród z rolami, 2 komorników, karczma i rzemieślnik. W roku 1791 Kozłów miał 34 domy (w tym młyn i browar) oraz na gruntach plebańskich 12 domów (w tym plebania i szpital) i ogółem 315 mieszkańców (w tym 6 szlachty i 6 Żydów). Do bogatszych wsi w tym czasie zliczały się Kępie, Przysieka, Karczowice, Marcinowice i Wolica.

W XVII w. Kozłów należał do powiatu Księskiego, ponieważ ziemia miechowska była terytorialnie rozdzielona między powiaty Księski i Proszowicki. W roku 1287 lub 1288 Kozłów był złupiony przez Tatarów cofających się spod Krakowa po nieudanej próbie zdobycia tego miasta.

W latach 1655 - 1702 najazdy szwedzkie pustoszyły ziemię miechowską.

W 1665 r. nastąpił przemarsz wojsk, na czele których stał marszałek wielki koronny i hetman polny koronny Jerzy Lubomirski w czasie rokoszu przeciwko królowi Janowi Kazimierzowi. W 1764 nawiedziło ziemię miechowską trzęsienie ziemi, a w 1749 r. nalot szarańczy.

W roku 1795 po ostatnim rozbiórce Polski tereny Kozłowa znalazły się pod zaborem austriackim w granicach Galicji Nowej lub Zachodniej. W XVIII w. osiedlili się na ziemi miechowskiej Żydzi, których w parafii Kozłów było 13 osób - trudnili się produkcją gorzałki, piwa, sklepikarstwem, handlem domokrężnym i faktorstwem.

Ziemia miechowska weszła w skład cyrkułu krakowskiego, a od 1796 w skład cyrkułu w Końskich, do którego włączony został Kozłów. W 1809 wojska Księstwa Warszawskiego pod wodzą księcia Józefa Poniatowskiego dążąc szlakiem przez Miechów wkroczyły do Krakowa - Galicja Zachodnia została

wcielona do Księstwa.

Po klęsce Napoleona - na Kongresie Wiedeńskim w 1815 r. z części Księstwa Warszawskiego powstało Królestwo Polskie z carem Aleksandrem I jako królem Polski. Utworzono województwa m.in. krakowskie w skład którego weszły obwody, a m.in. obwód miechowski. Kozłów był wtedy gmina wiejską.

Po stłumieniu powstania listopadowego rozpoczął się okres likwidowania swobód i praw obywatelskich, okres ucisku narodowościowego i rusyfikacji. W 1832 r. nastąpiło przyłączenie Królestwa Polskiego do cesarstwa rosyjskiego. W 1837 r. nazwy „województwo” zamieniono na „gubernia”, a powiat miechowski włączono do guberni radomskiej. Po roku 1863 wprowadzono język rosyjski jako urzędowy.

1866 r. powiat miechowski, a z nim i Kozłów, włączono do nowo utworzonej guberni kieleckiej.

Pracę oświatową na wsi po likwidacji w 1905 r. „Jutrzenki” przejęła tzw. Macierz Szkolna (zlikwidowana w 1907 r.), a akcje społeczno - gospodarczą przejęły Kołka Rolnicze.

W 1912 r. powstało w Kozłowie „Kółko Rolnicze”, którego celem była praca oświatowa z zakresu rolnictwa poprzez odczyty, pogadanki, wycieczki, kursy rolnicze, zakładanie bibliotek, zaopatrywanie członków w nawozy, nasiona. W tym czasie powstały również gminne kasy pożyczkowe - oszczędnościowe.

Jednym z działaczy chłopskich realizujących hasło „Sami sobie stworzymy lepszą przyszłość” był m.in. Jan Tabor z Bogdanowa.

W 1934 r. powstała linia kolejowa Kraków - Warszawa. Powiat miechowski (w skład którego wchodził Kozłów) należał do najbardziej przeludnionych terenów (114 osób na 1 km²).

Przed II wojną światową (1939 r.) powstała w Kozłowie Spółdzielnia Mleczarska.

6 września 1939 r. wkroczyli do Kozłowa Niemcy - rozpoczęła się II wojna światowa. Kozłów wraz z ziemią miechowską i innymi terenami Polski włączony do Generalnej Guberni.